

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 57 0 Ps 129984 23 Rev
Banjaluka, 07.03.2024. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija Violande Šubarić, kao predsjednika vijeća, Biljane Majkić Marinković i Jadranke Stanišić, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužioca B.F. d.o.o. G., koga zastupaju punomoćnici V.R., advokat iz B., S.R., advokat iz B. i M.B., advokat iz B., protiv tužene U.B. a.d. B., koju zastupaju punomoćnici dr M.J.Č. i J.S.Č., advokati iz B., V.M., advokat iz B., i N.V., advokat iz S., radi naknade štete, vrijednost predmeta spora 425.005.240,80 KM, odlučujući o revizijama i dopuni revizije tužioca izjavljenoj protiv presude Višeg privrednog suda u Banjaluci broj 57 0 Ps 129984 22 PŽ od 30.01.2023. godine, na sjednici vijeća održanoj dana 07.03.2024. godine donio je

PRESUDU

Revizije i dopuna revizije se odbijaju.

Odbija se zahtjev tužene za naknadu troškova za sastavljanje odgovora na reviziju u iznosu od 5.923,10 KM.

Obrazloženje

Prvostepenom presudom Okružnog privrednog suda u Banjaluci broj 57 0 Ps 129984 19 Ps od 30.12.2021. godine, obavezana je tužena da tužiocu na ime naknade štete isplati sljedeće iznose:

1) 3.800.000,00 KM (tri miliona osam stotina hiljada KM) na ime štete koju je tužilac pretrpio zbog izgradnje dvije mini hidroelektrane na području G. a koje su izgrađene u svrhu realizacije projekta sa zakonskom zateznom kamatom od dana podnošenja tužbe tj. 26.07.2019. godine do konačne isplate;

2) 1.500.000,00 KM (jedan milion i pet stotina hiljada KM) na ime štete koju je tužilac pretrpio zbog izgradnje objekata sa odgovarajućom hardverskom opremom u svrhu realizacije projekata sa zakonskom zateznom kamatom od 01.09.2018. godine do konačne isplate;

3) Iznos od 12.480.042,61 KM (dvanaest miliona četiri stotine osamdeset hiljada četrdeset dvije KM i 61/100) na ime naknade štete a koji predstavlja 80% vrijednosti zaključenih ugovora u ICO projektu tužioca podrazumijevajući ugovore koje su zaključili B.F. d.o.o. G. i E.S.E., a koji iznos je umanjen za uplaćeni iznos od 171.189,85 KM (stotinu sedamdeset jedna hiljada stotinu osamdeset devet KM i 85/100) na račun tužioca, sa zakonskom zateznom kamatom počev od dana podnošenja tužbe tj. 26.07.2019. godine pa do konačne isplate;

4) Iznos od 238.546.109,66 KM (dvije stotine trideset osam miliona pet stotina četrdeset šest hiljada stotinu devet KM i 66/100) na ime naknade štete zbog izmakle koristi koju bi tužilac ostvario da je uspješno okončan na način kako je to opisano Biznis planom to jest da je 20% sredstava uložio u hardversku imovinu za izradu digitalnog prostora, sa zakonskom zateznom kamatom počev od dana podnošenja tužbe tj. 26.07.2019. godine pa do konačne isplate, kao i da

tužiocu nadoknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 41.368,74 KM zajedno sa zakonskom zateznom kamatom od dana donošenja presude pa do konačne isplate.

Odbijen je tužbeni zahtjev koji se odnosi na isplatu iznosa od 27.972.901,02 KM, iznosa od 137.586.176,86 KM, i preko iznosa od 12.480.042,61 KM, sa zakonskim zateznim kamatom, kao i zahtjev za naknadu troškova postupka preko dosuđenog iznosa.

Drugostepenom presudom Višeg privrednog suda u Banjaluci broj 57 0 Ps 129984 22 Pž od 30.01.2023. godine, žalba tužioca je odbijena kao neosnovana i prvostepena presuda potvrđena u pobijanom odbijajućem dijelu (stav 2. izreke).

Žalbe tužene su usvojene, te je prvostepena presuda preinačena u pobijanom usvajajućem dijelu (stav 1. izreke), tako što je odbijen tužbeni zahtjev tužioca da se tužena obaveze da tužiocu na ime naknade štete isplati sljedeće iznose:

1) iznos od 3.800.000,00 KM (tri miliona osam stotina hiljada KM) na ime štete koju je tužilac pretrpio zbog izgradnje dvije mini hidroelektrane na području G., a koje su izgrađene u svrhu realizacije projekta, sa zakonskom zateznom kamatom od dana podnošenja tužbe tj. 26.07.2019. godine do konačne isplate;

2) iznos od 1.500.000,00 KM (jedan milion i pet stotina hiljada KM) na ime štete koju je tužilac pretrpio zbog izgradnje objekata sa odgovarajućom hardverskom opremom u svrhu realizacije projekata, sa zakonskom zateznom kamatom od 01.09.2018. godine do konačne isplate;

3) iznos od 12.480.042,61 KM (dvanaest miliona četiri stotine osamdeset hiljada četrdeset dvije KM i 61/100) na ime naknade štete, a koji predstavlja 80% vrijednosti zaključenih ugovora u ICO projektu tužioca, podrazumijevajući ugovore koje su zaključili B.F. d.o.o. G. i E.S.E., a koji iznos je umanjen za uplaćeni iznos od 171.189,85 KM (stotinu sedamdeset jedna hiljada stotinu osamdeset devet KM i 85/100) na račun tužioca, sa zakonskom zateznom kamatom počev od dana podnošenja tužbe tj. 26.07.2019. godine do konačne isplate;

4) Iznos od 238.546.109,66 KM (dvije stotine trideset osam miliona pet stotina četrdeset šest hiljada stotinu devet KM i 66/100) na ime naknade štete zbog izmakle koristi koju bi tužilac ostvario da je uspješno okončan na način kako je to opisano Biznis planom to jest da je 20% sredstava uložio u hardversku imovinu za izradu digitalnog prostora, sa zakonskom zateznom kamatom od dana podnošenja tužbe tj. 26.07.2019. godine do konačne isplate,

Preinačene su odluke o troškovima postupka sadržane u prvostepenoj presudi, tako što je tužilac obavezan da tuženoj naknadi troškove postupka u iznosu od 69.621.30 KM, dok je zahtjev tužene preko dosuđenog iznosa odbijen kao neosnovan.

Odbijen je zahtjev tužioca za naknadu troškova sastava žalbe i odgovora na žalbe u iznosima od po 3.948,75 KM.

Blagovremeno podnesenim revizijama izjavljenim po advokatima, S.K. (u daljem tekstu: revizija I), V.R. (u daljem tekstu: revizija II) i S.R. (u daljem tekstu: revizija III), te dopunom revizije izjavljenom po punomoćniku advokatu M.B. (u daljem tekstu: dopuna revizije), tužilac pobija drugostepenu presudu zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava. Predlažu da se osporena presuda preinači ili ukine.

Tužena je dala odgovor na revizije u kojem tvrdi da revizije nisu osnovane i predlaže da se odbiju.

Revizije nisu osnovane.

Predmet spora u ovom postupku su zahtjevi tužioca za naknadu obične štete i izmakle koristi postavljeni u podnesku od 26.11.2021. godine, a koju je tužilac pretrpio zbog raskida ugovora.

Ocjenom provedenih dokaza prvostepeni sud je utvrdio:

- da je tužilac B.F. d.o.o. G. (što u prevodu znači F.k.) osnovan na temelju ugovora o osnivanju od 19.06.2018. godine koji su zaključili osnivači društvo S.E. d.o.o G., te fizička lica, D.Š., G.S., A.M., C.M. i G.A.; da je tužilac upisan u sudski registar na osnovu rješenja o registraciji Okružnog privrednog suda u Banjaluci broj 057-0-Reg-18-001364 od 26.07.2018. godine, da je kao direktor društva upisan D.Š. i da su upisane djelatnosti: trgovina na veliko računarima perifernom opremom i softverom, trgovina na malo, računarima perifernim jedinicama i softverima u specijalizovanim prodavnicama, računarsko programiranje, djelatnosti savjetovanjima o računarima, upravljanje računarskom opremom i sistemom, ostale uslužne djelatnosti koje se odnose na informacione tehnologije i računare, obrada podataka hosting i pripadajuće djelatnosti, internetski portali i ostale informaciono uslužne djelatnosti;
- da je tužilac nosilac ICO projekta koji se bazira na Blockchain tehnologiji pametnih ugovora i to putem emisije tokena radi prikupljanja finansijskih sredstava koja bi se u procentu od 80% ulagala u obnovljive izvore električne energije mini hidrocentrale i solarnu energiju a radi izgradnje i proizvodnje električne energije koja bi se u pretežnom dijelu koristila za poslove rudarenja vlasnika tokena, a jedan dio proizvedene energije bi se koristio tj. prodavao bi se u elektro energetske sistem Republike Srpske, dok bi se dio prikupljenih sredstava u procentu od 20% koristio za nabavku hardverske opreme;
- da je u svrhu realizacije navedenog projekta izrađen Biznis plan (White paper) od jula 2017. godine kojim su definisani svi bitni elementi projekta, i da će se emisijom tokena prikupljati finansijska sredstva, predviđena proizvodnja struje, hardvera za rudarenje sa početkom prodaje tokena od 25.05.2018. godine; navedeno je da će se sredstva ulagača odnosno kupca tokena uložiti u obnovljive izvore električne energije sa stabilnim prihodom i da će putem aplikacije nadzorne ploče (Dashboard app) pratiti rezultate rudarenja i upravljanja BMF tokena što će proizvesti eksponencijalni rast prihoda za reinvestiranje kroz farme za rudarenje, zatim mjesto za sigurno pohranjivanje kripto valuta te kvartalni otkup tokena te su predviđeni godišnji prinosi za BMF token i to u zavisnosti od cijene Bitcoin (BTC), navedene su prednosti ovako kupljenog tokena u odnosu na druge načine investiranja, da će se nakon završetka ICO između 10. i 12. Kvartala BMF pripremati za uvrštavanje na alternativno ulagačka tržišta u V.B. i svi BMF tokeni će se otkupiti, da je ICO prikupljanje sredstava treba biti okončano najkasnije do 31.12.2018.godine, da su predviđeni periodi prodaje tokena sa i bez popusta, te su dati podaci tima koji je bio uključen u pripremu projekata;
- da je tužilac sa E.S. (u daljem tekstu E.) zaključio Ugovor o poslovno tehničkoj saradnji dana 31.07.2018. godine i da je ovim ugovorom ugovorena poslovna saradnja i prikupljanje investicija opisanih u ICO projektu na White paper, Pitch Deck i One page koji je sastavni dio ugovora, da će ugovorne strane zaključiti ponude sa investitorima na jednaki način u toku trajanja cijelog projekta do 31.12.2018. godine, odnosno do prodaje ukupnog iznosa emitovanih tokena, a oni tokeni koji ne budu prodati biće uništeni; da je E. ovlaštena da u ime i za račun tužioca istupa bez naknade prema trećim licima u ostvarenju konačnih ciljeva ugovora; da je tužilac obavjestio E. o dopisima tužene od 08.10. i 09.10.2018. godine te da traži instrukcije za postupanje; da je E. obavjestila tužioca da sa danom 26.12.2018. godine raskida ugovor o poslovno tehničkoj saradnji zbog činjenice da je tužena ostala kod zahtjeva za jednostrani raskid ugovora vezano za račune i da iz tog razloga tužilac nije više u mogućnosti da ispunjava obaveze iz ugovora zaključenog sa E.;
- da je tužilac sa S.E. d.o.o G. zaključio Ugovor o poslovno tehničkoj saradnji od 31.07.2018. godine kojim su regulisali saradnju u vezi sa izgradnjom i puštanjem u rad dvije mini

hidroelektrane, koje će biti vlasništvo S.E. d.o.o sve do trenutka kad bude prikupljeno dovoljno sredstava od prodaje tokena, nakon čega će tužilac izvršiti njihov otkup, a po vrijednosti iz tog ugovora koja iznosi 3.800.000,00 KM; da je tužilac sa P.G. d.o.o. G. zaključio Ugovor o poslovnoj saradnji od 30.07.2018. godine kojim je ugovorena izgradnja objekta sa odgovarajućom hardverskom opremom i zapošljavanje stručnog osoblja, a vrijednost ugovora je 1.500.000,00 KM i utvrđeni rokovi plaćanja;

- da su tužilac i tužena dana 30.07.2018. godine zaključili Ugovor o otvaranju računa u konvertibilnim markama broj ... i Ugovor o otvaranju računa u stranoj valuti broj ..., kojim je regulisano otvaranje računa i ugovoreno da svaka ugovorena strana ima pravo na raskid ugovora otkazom u pismenoj formi, te su u tački 5.7. navedeni slučajevi u kojima banka naročito ima pravo na jednostrani raskid ugovora u slučaju da se na klijenta primjenjuju ograničenja u pogledu poslovnih aktivnosti vezanih za određene zemlje, organizacije, osobe, subjekte i robu, a koja su propisana pravilima o finansijskim sankcijama U. bankarske grupe, da se za sve što nije definisano ugovorom primjenjuju Opšti uslovi poslovanja i drugih interni akti banke objavljeni na njenoj internet stranici;

- da je tužilac je po dostavljenim narudžbama dao prodajne ponude za kupovinu tokenizovanih ugovora o rudarenju ..., u korist ponuđača koji su vršili uplate na devizni račun tužioca kod tužene, da je tužena u septembru mjesecu vratila uplatu, o čemu je direktor tužioca obavješten od klijenta iz I., da je nakon toga tužena tražila mejlom pojašnjenja o djelatnosti tužioca, poslije toga ponovo vratila uplate, te nekoliko dana poslije toga tužiocu dostavila pismenu izjavu o jednostranom raskidu ugovora dopisom broj ... od 08.10.2018. godine, kojom su otkazani ugovori o otvaranju računa tužioca u konvertibilnim markama i stranoj valuti i da se tužena pozvala na odredbu člana 5.7. ugovora, uz otkazni rok od 15 dana, a iz razloga što tuženoj kao članici U. grupe nije dozvoljeno da posluje sa društvima koja se bave trgovanjem, rudarenjem kriptovaluta ili ostalim djelatnostima blisko vezanim za kriptovalute i da transakcije koje potiču iz trgovanja sa kriptovalutama ne poznaju propisi BiH; da je nakon izjave o otkazu na traženje direktora tužioca održan sastanak u banci na kojem je direktor tužioca pojašnjavao djelatnost tužioca; da je obavještenjem broj ... od 09.10.2018. godine tužena obavijestila tužioca da je spremna omogućiti prilive i odlive po osnovu djelatnosti društva u narednih 5 dana, što smatra razumnim rokom u kojem se može završiti proces otvaranja računa kod neke druge banke, a u cilju nesmetanog nastavka poslovanja; da direktor tužioca ima vlastiti račun kod tužene preko kojeg se bavi trgovinom kripto valutama (ovo utvrđenje se temelji na pismenim ispravama i iskazima direktora tužioca D.Š., te svjedoka Z.Š., B.D., N.P., O.T. i A.M.);

- da je tužilac dostavio tuženoj prigovor od 26.10.2018. godine u kojem je detaljno dao objašnjenja svoje djelatnosti i ukazuje na posljedice raskida ugovora, a tužena u odgovoru na prigovor od 23.11.2018. godine, pored ostalog, obrazložila da zakonski propisi u BiH ne poznaju trgovanje sa kriptovalutama; da se tužilac dopisima od 30.11.2018. godine obratio Agenciji za bankarstvo Republike Srpske i Ombudsmenu za bankarstvo, i da je Agencija za bankarstvo Republike Srpske u odgovoru na prigovor od 28.01.2019. godine navela da banka nije postupala suprotno odredbama Zakona o obligacionim odnosima i Ugovora;

- ocjenom nalaza i mišljenja vještaka elektrotehničke struke I.B. iz jula i oktobra 2021. godine, utvrđeno je da tužilac posjeduje potrebnu informatičku opremu na kojoj je instaliran pametni ugovor, koji je povezan sa platformom E., da broj proizvedenih BMF tokena iznosi 100.000.000,00 i da vrijednost proizvedenih BMF tokena iznosi 100.000.000,00 USD; da broj izdanih BMF tokena iznosi 1.612.626,88 i da vrijednost izdanih BMF tokena iznosi 1.612.626,88 USD, te se izjasnio o tehničkim karakteristikama opreme tužioca za proizvodnju digitalnog prostora na ETH platformi, kao i kapacitet te opreme po danu u posmatranim periodima; da je vještak elektrotehničke struke izvršio identifikaciju predmetnih transakcija da se radi o prenosu kupljenih tokena na digitalni račun kupca i riječ je o 572 pojedinačne stvarne transakcije, da predmetne transakcije nije moguće falsifikovati jer su unesene u Blockchain a što predstavlja

decentralizovanu tehnologiju za transfer različitih vrsta podataka, a koja se odlikuje između ostalog visokim stepenom sigurnosti zapisanih podataka koji se nalaze na hiljadama različitih kompjuterskih sistema koji su fizički distribuirani po čitavoj planeti, a potpuno su identični i na taj način je onemogućeno bilo kakvo falsifikovanje podataka u Blockchain tehnologiji; da se pojedinačne transakcije odnose na transakcije za kupovinu BMF tokena i oni su se desile u periodu od 24.07. do 13.12.2018. godine; da iz podataka koje je vještak imao nije moguće dobiti podatak kada su vršene pojedinačne uplate i da se u tehničkom smislu izdavanja BMF tokena može provesti i prije novčane uplate, da su prateći ugovori za kupovinu BMF tokena sadržavali prava i obaveze ugovornih strana kada je u pitanju kupovina i isporuka tokena, da ICO period predstavlja vremenski okvir u kojem pokretač projekta vrši prodaju tokena po ovlaštenoj cijeni, a ista se vrši, u pravilu, i nastavlja i nakon ICO perioda sve do vremena do kada proizvođač, odnosno prodavalac tokena odabere, odnosno u vremenu koje može biti definisano i određenim pravnim aktima, pa se po isteku i tog drugog vremena neprodani tokeni uništavaju; da je distribucija tokena vršena na digitalne adrese u 4 grupe i to korisnici koji su kupili tokene na osnovu ICO ponude i to plaćanjem novcem ili kripto valutom, zatim korisnici koji su kupili BMF tokene putem Web-a (plaćanje Ethereum ili Bitcoin), korisnici kojima je token isporučen u reklamne svrhe (Bounty) i korisnici kojima je token isporučen kao naknada za angažman na projektu (Management); da je distribucija vršena u skladu sa biznis planom gdje je jasno vidljivo da je 87,65% tokena distribuirano putem ICO ponuda kupcima, 1,90% Web kupcima, 8,65% BMF Management-u i 1,79% Bounty program; da je kupovina tokena vršena na dva načina na klasičan način, što podrazumjeva izdavanje narudžbe i prodajne ponude i to slanjem narudžbe, dostava prodajne ponude, prihvatanje ponude, uplata sredstava na banku, a zatim novac liježe na račun prodavača, gdje banka obavlja posao posrednika ili uplata putem kripto valute i nakon toga vrši se transfer tokena na digitalni račun kupca, da se ova prodaja vrši tako što kupac popuni Web formular i da korišćenjem Blockchain tehnologije sa svoje digitalne adrese pošalje određenu količinu kripto valute na digitalnu adresu koju je za ovu namjenu koristio prodavac i nakon uplate izvršen je prenos tokena na digitalni račun kupca u uplaćenju protivvrijednosti kriptovalute;

- ocjenom nalaza vještaka ekonomske struke D.O., od 03.09.2021. godine i dopune nalaza od 22.10.2021. godine, utvrđeno je da je predmetni ICO projekt (inicijalna i javna ponuda tokena) ima sledeće bitne elemente, vrijednost emisije 100 miliona USD, broj tokena 100 miliona nominalne vrijednosti 1 USD, ulaganje prikupljenih sredstava 80% u proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora, a 20% u hardversku imovinu za izradu digitalnog prostora, da je određeno trajanje do 31.12.2018. godine, da je za prvi mjesec prodaje utvrđen popust od 18%, 12% za drugi mjesec i 6% za treći mjesec ponude, nakon čega više popusta nema; da je oprema koja je bila predmet vještačenja po vještaku elektro struke mogla da proizvede 581,303 ETH odnosno 11,62606 ETH po jednom kompletu; da je vještak utvrdila porijeklo uplata iz kojih proizilazi da su uplate vršene od strane K.b. AG, U.b. A., U.b. SPA, D.b. AG, da ukupan iznos uplata koje je tužena odbila odnosno nije prihvatila 65.756,00 Euro, odnosno 128.607,56 KM i to su uplate sa U. SPA, D. AG, K.b. AG i U.b. A. AG; da je vještak utvrdila da bi uz prosječno predviđeni popust od 12% ukupno očekivana visina prikupljenih sredstava iznosila 88 miliona USD, da je vještak obračunala i dobit koju je tužilac ostvario da je u skladu sa projektom iste uložio na način kako je to opisano biznis planom, te je utvrdila dobit u iznosu od 27.872.901,02 KM, koji iznos je vještak dobila na način što je dobijenu vrijednost ETH umanjila za ukupna ulaganja u opremu, troškove amortizacije objekta, troškove električne energije, procjenjeni trošak održavanja od 1%, koji obračun je napravljen na način da je vještak imajući u vidu nalaz i mišljenje vještaka elektro struke utvrdila da je predmet vještačenja bilo 50 kompleta, koji mogu proizvesti za period 01.07.2018. godine do 30.06.2021. godine 581,303 ETH, odnosno po jednom kompletu 11,63 ETH; da je vrijednost objekta u koji je smještena oprema 171.770,74 KM, da ukupna vrijednost opreme i objekata za 450 kompleta iznosi 355.517,53 KM što po

jednom kompletu iznosi 7.110,35 KM, da ukupna vrijednost ugovora iznosi 15.771.243,11 KM, od toga 20% od vrijednosti ugovora iznosi 3.154.248,62 KM, da je vještak prikazala, imajući u vidu ukupno obračunata sredstva koja su bila uložena u digitalne operacije podijeljena sa troškom nabavke jednog kompleta, te je na taj način dobila ukupan broj kompleta koje bi tužilac mogao da kupi na osnovu vrijednosti ugovora te utvrdila brojem proizvedenih ETH po jednom kompletu, što ukupno iznosi 3.154.248,62 KM, pa je navedeni iznos pomnožen sa vrijednosti 1 ETH i dobila vrijednost ETH u iznosu od 19.647,055,35 USD, odnosno 32.517.821,66 KM, što umanjeno za troškove električne energije daje iznos od 27.972.901,02 KM; vještak je imala u vidu očekivana prikupljena sredstva po osnovu inicijalne ponude tokena u iznosu od 88 miliona USD, te od toga obračunata sredstva koja su bila uložena u digitalne operacije podijeljena sa troškom nabavke jednog kompleta dobila ukupan broj kompleta koju bi tužilac, da je realizovao emisiju tokena, mogao da kupi, te broj kompleta pomnožila sa brojem proizvedenih ETH po jednom kompletu i dobila broj ETH koju bi oprema u vrijednosti od 30.052.915,20 KM mogla da proizvede pomnožena sa vrijednosti 1 ETH i dobila vrijednost od 187.192.374,15 USD odnosno od 309.821.911,26 KM, i kada se odbiju troškovi električne energije umanjeni za ukupna ulaganja u opremu i druge troškove dobije se ukupna dobit koju bi tužilac ostvario od 260.519.010,68 KM; da je vještak takođe utvrdila koliko bi a na osnovu utvrđenog iznosa iz tačke 1 mišljenja (broj ugovora zaključen u ICO projektu kako sa tužiocem tako i sa E. odnosno njihovu ukupnu vrijednost) uz uslov da 20% tog iznosa kako je bilo predviđeno Biznis planom, bi bilo uloženo u opremu za proizvodnju digitalnog prostora, a imajući u vidu nalaz i mišljenje vještaka elektro struke, pa je imajući u vidu da bi navedena platforma proizvela u periodu 31.12.2018. do 30.06.2021. godine 5.155,56 ETH čija vrijednost na dan 02.09.2021.godine iznosi 32.517.821,66 KM, te utvrdila vrijednost na osnovu očekivanog iznosa sredstava koja bi se prikupila emisijom 88 miliona USD, imajući u vidu nalaz i mišljenje vještaka elektro struke definisani iznos ulaganja navedena oprema bi za period 31.12.2018. do 30.06.2021. godine proizvela 49.139,21 ETH, što po vrijednosti ETH na dan 02.09.2021. godine iznosi 309.821.911,26 KM; da se vještak izjasnila vezano za uslove kupovine tokena i da u zavisnosti od perioda kada je ponuda sačinjena za koji period je važila negdje je bilo 0,82 USD, a negdje 0,88 USD tj. umanjena za popust koji je važio u tom periodu, da je vrijednost 1 tokena 1 USD, da je samo trajanje propisano do 31.12.2018. godine, da se vještak izjasnila da je vještačenje sačinjeno na osnovu materijalnih dokaza odnosno svake pojedinačne ponude, da nije nemoguće da jedno te isto lice u više navrata izvrši kupovinu tokena; da količina BMF tokena prema prodajnim ponudama tužioca iznosi 8.106.315,00 tokena, odnosno da njihova vrijednost iznosi 6.628.692,56 Euro, od čega je uplaćeno 93.521,88 Euro, odnosno 115.806,63 tokena; da prema ponudama E. količina BMF tokena iznosi 1.712.059,00, a njihova vrijednost 1.436.924,00 Euro od čega je uplaćeno 1.009.827,70 Euro, odnosno 1.205.975,81 tokena; da ukupan broj tokena u ponudama prije 26.07.2018. godine, po ponudama koje je dao tužilac iznosi 7.556,00 tokena čija ukupna vrijednost iznosi 6.840 Euro, a uplaćeno je 6.940,00 Euro odnosno 7.664,53 tokena, a ukupan broj tokena poslije 26.07.2018. godine, po ponudama koje je dao tužilac iznosi 8.098.759,00 tokena čija je vrijednost 6.621.852,56 Euro, odnosno ukupno je po tim ponudama uplaćeno 86.581,88 Euro odnosno 108.142,10 tokena; da ukupan broj tokena prije 26.07.2018. godine po ponudama koje je dala ERA iznosi 1.457.811,00 tokena ukupne vrijednosti 1.243.345 Euro, od čega je uplaćeno 963.848,70 Euro, odnosno 1.159.009,81 tokena, a ukupan broj tokena po ponudama E. poslije 26.07.2018. godine iznosi 254.248,00 tokena odnosno njihova vrijednost iznosi 192.979,00 Euro i da je uplaćeno 45.979,00 Euro odnosno 46.966 tokena; da nije bilo prodajnih ponuda od nekog drugog pravnog lica, da je bilo ukupno 18 narudžbi naslovljeno na B.F. ICO d.o.o. G. ukupne vrijednosti 6.586.187,57 Euro, odnosno 8.054.710 tokena, a uplaćeno je 60.510,88 Euro, odnosno uplaćeno je za 75.921 token, da postoji jedna ponuda, odnosno narudžba za kupovinu poslije 30.09.2018.godine koja je uplaćena na račun E. 1.000,00 tokena u vrijednosti od 1.220,00 Euro;

- ocjenom iskaza svjedokinje dr Z.G., utvrđeno je da inicijalna ponuda tokena predstavlja inovativni oblik finansiranja preduzeća odnosno projekata prodajom tokena u ograničenom vremenskom periodu po unaprijed definisanom cijenom ili cijenama jer postoje cijene sa popustom i bez popusta određenog broja tokena za neku od Fiat valuta (a to su klasična sredstva plaćanja, zvanične valute USD, Euro i sl.), ili neku od glavnih kriptovaluta ETH ili BTC, da je prva faza u predstavljanju ICO javno obavještanje javnosti da određeno preduzeće, odnosno razvojni tim koji stoji iza određenog projekta od kojeg se traži finansiranje da namjerava da se pokrene ICO, nakon toga taj razvojni tim objavljuje nestandardizovani dokument tzv. Biznis plan, odnosno White paper, koji je ekvivalent prospektu u IPO (inicijalna javna ponuda) koji je obima 10-30 strana i sadrži elemente o projektu, tehničke detalje, vrijeme trajanja, iznos sretstava koje je potrebno prikupiti, cijenu po kojoj se tokeni prodaju, kao i banku kod koje se otvara račun za uplate u Fiat valutama i platforma preko koje se vrše uplate u kripto valutama, da nerijetko White paper sadrži i podatke o biografijama i fotografijama razvojnog tima koji stoji iza tog projekta kao i podatke o uspješnim ICO projektima koje su proveli; druga faza projekta jeste izbor komunikacijskih kanala preko kojih će se White paper prikazati široj javnosti, dakle izbor drugih medija, odnosno reklamna kampanja samog ICO, a treću fazu čine sama prodaja i kupovina tokena koja se može odvijati u klasičnom smislu upotrebom Fiat valuta i to je važna uloga banke posrednika, te ukoliko bude bilo kakva opstrukcija od strane banke to dovodi u pitanje čitava ICO; kod uplata u kripto valutama White paper je naznačeno na kojem se Blockchain odvijaju transakcije gdje se vrši transfer sredstava iz jednog u drugi elektronski novčanik odnosno iz elektronskog novčanika kupca u elektronski novčanik prodavca, odnosno ponuđača; kod klasičnog odvijanja kupovine tokena investitor uplaćuje Fiat valute na račun prodavca otvoren kod banke, zatim banka stavlja na raspolaganje ta sredstva prodavcu, odnosno pokretaču ICO, a nakon toga prodavac doznava određeni broj tokena u elektronski novčanik investitora odnosno kupca; konačan cilj je prikupljane finansijskih sredstava za realizaciju projekta, i ako su ista prikupljena u obimu koji je naznačen u White paper, pokretač ICO projekta može da krene u realizaciju projekta; ICO je savremeni oblik grupnog finansiranja u svijetu Blockchain tehnologije, da je upoznata sa konkretnim projektom tužioca iz njegovog Biznis plana i isti je sadržavao sve bitne elemente kako bi bio uspješno okončan, da je prema Biznis planu tužioca tokene moguće kupiti klasičnom uplatom u Fiat valutama gdje banka ima ulogu posrednika, a drugi način jeste preko specijalizovanih platformi gdje se uplate vrše u kriptovalutama; kod klasične kupovine može da bude naglašeno u White paper da mora da postoji narudžba od strane investitora, u konkretnom slučaju, kupca tokena i obaveza dostavljanja ponude od strane prodavca, u ovom slučaju pokretača ICO, a ukoliko to nije naznačeno transakcija se odvija na način da kupac tokena uplaćuje iznos novca koji želi na račun prodavca, a to je u konkretnom slučaju banka pokretača ICO, nakon toga banka stavlja na raspolaganje novčana sredstva prodavcu, koji zatim u elektronski novčanik kupca prebacuje određeni broj tokena koji je ekvivalentan uplaćenom iznosu u Fiat valutama; kad je u pitanju kupovina u kripto valutama tu nema posrednika, nego se direktno iz elektronskog novčanika kupca prebacuje određeni broj kriptovaluta ili iznos kriptovaluta u elektronski novčanik prodavca, u ovom slučaju pokretač ICO, koji nakon toga prebacuje kupcu određeni broj tokena; da je očekivani rezultat ono što je naglašeno u White paper, a to je prikupljanje određene novčane sume, da za uspjeh neke ICO kampanje nije neophodno da postoji narudžba, ponuda ili ugovor u klasičnom smislu, jer White paper sam po sebi predstavlja svojevrsnu ponudu gdje postoje svi bitni elementi i da je riječ o tzv. pametnim ugovorima, da postoje faze ICO projekta i to prva faza Earlybird koja podrazumjeva Pre-ico ili preprodaju i ova faza se pokreće prije zvaničnog pokretanja, a u cilju prikupljanja sredstava od investitora koji su već upoznati sa projektom u cilju pokrivanja troškova same kampanje, kao npr. angažovanje eksperata i slično i da je u ovoj fazi moguće kupiti tokene uz određeni popust, kao određeni stimulans investitorima u ranim fazama; da druga faza Earlybird predstavlja zvaničnu kampanju, dakle glavnu kampanju u kom

periodu se tokeni prodaju na popustu za određeni vremenski period kada su definisani popusti, u konkretnom slučaju to su 18%, 12% i 6% i ova faza se provodi sa ciljem prikupljanja sredstava za glavni projekat; treća faza je javna prodaja, odnosno Communitysale u kojoj se tokeni prodaju bez popusta, te da je karakteristično da se najveći iznos sredstava prikupi u ovoj zadnjoj fazi iz razloga što se uključi veliki broj investitora sa skromnijim iznosima uplatama u Fiat valutama i dolazi do izražaja moć gomile; što se tiče izbora posrednika u klasičnoj prodaji ključno je povjerenje i dobar poslovni odnos sa institucijom odnosno bankom, da ona prati svog klijenta u njegovim poslovnim poduhvatima, a drugo je specijalizacija banke odnosno iskustva u obavljanju određenih vrsta poslovanja, npr. ako je banka imala iskustva u Blockchain tehnologiji logično bi bilo da može da isprati i podrži projekat koji tangira tu oblast; da opstrukcija od strane posrednika odnosno banke čitav ICO projekat može dovesti u pitanje odnosno onemogućiti da se prikupe sredstva na način kako je to propisano White paper, npr. pod opstrukcijama podrazumjevamo promjenu bilo kakvih usluga prilikom otvaranja računa, zatvaranja računa, većih provizija, druga cijena usluge od one koja je ugovorena i slično.

Na prednjem utvrđenju prvostepeni sud temelji zaključke: da je tužilac pokrenuo ICO projekat kojim je planirano prikupljanje novčanih sredstava radi realizacije projekta izgradnje obnovljivih izvora energije, te izgradnje hardverske opreme koja bi služila za rudarenje kripto valuta koji bi koristili tu istu energiju gdje bi kupci tokena dobijali određeni broj hardverskih komponenti i prava za rudarenje, eksponencijalni rast prihoda kroz reinvestiranje, te mogućnost otkupa BMF tokena i ostvarivanje prinosa od 67% do 314% u definisanom periodu, sa mogućnošću trgovanja BMF tokenom ili učestvovanja u planu otkupa (Buy back); da je u Biznis planu (White paper) između ostalog bio naznačen i račun tužene kao banke posrednika preko koje bi se vršilo uplate u Fiat valutama kao i adrese platforme preko koje bi se vršile uplate u kripto valutama; da su prilikom pokretanja projekta vršene uplate i u Fiat valutama i u kripto valutama te da je planirani omjer uplata u Fiat valutama bio oko 80%, odnosno mnogo veći u odnosu na uplate u kripto valutama; da je jednostranim raskidom ugovora o novčanim depozitima u KM i stranoj valuti od strane tužene na strani tužioca nastala šteta za koju je odgovorna tužena u smislu odredbe člana 154. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“ broj 29/78, 39/85 i 57/89 te „Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 17/93, 3/96, 39/03 i 74/04 - u daljem tekstu: ZOO).

Prema stanovištu prvostepenog suda tužilac je pretrpio štetu u smislu odredbe člana 155. ZOO, a odluku o visini štete temelji na utvrđenju zasnovanom na nalazu i mišljenjem vještaka ekonomske struke i vještaka elektrotehničke struke, te zaključuje da je tužilac pretrpio direktnu (običnu) štetu u iznosu od 3.800.000,00 KM, što predstavlja iznos koji je tužilac platio društvu S.E. na ime izgradnje mini hidroelektrana shodno zaključenom ugovoru, da je pretrpio štetu u iznosu od 1.5000.000,00 KM, na ime štete zbog nemogućnosti prikupljanja sredstava za izgradnju hardverske opreme, štetu u iznosu od 12.480.042,61 KM kao vrijednost zaključenih, a nerealizovanih ugovora, te materijalnu štetu u vidu izmakle dobiti u iznosu od 238.546.109,66 KM koju bi tužilac ostvario da je projekat realizovan u skladu sa Biznis planom, odnosno prema redovnom toku stvari, da tužena nije blokirala priliv sredstava odnosno jednostrano raskinula ugovor.

Zahtjev za isplatu iznosa od 27.972.901,02, iznosa od 137.586.176,86 KM, i preko iznosa od 12.480.042,61 KM (do traženih 15.600.053,26 KM) prvostepeni sud je odbio nalazeći da su ovi iznosi materijalne štete sadržani u dosuđenom iznosu izmakle dobiti.

Drugostepeni sud je prihvatio utvrđenja prvostepenog suda i našao da je zaključak prvostepenog suda o odgovornosti tužene za predmetnu štetu utemeljen na pogrešnoj primjeni materijalnog prava odredbe člana 154. stav 1. ZOO. Drugostepeni sud je imao u vidu da se odgovornost za štetu po navedenoj odredbi materijalnog prava temelji na postojanju kumulativno

ispunjenih pretpostavki (štetnika, oštećenog, štete, štetne radnje koja mora biti protivpravna (građansko pravni delikt) i uzročne veze između štete i štetne radnje), te zaključio da izjava o jednostranom raskidu Ugovora o otvaranju računa u konvertibilnim markama broj ... i Ugovora o otvaranju računa u stranoj valuti broj ..., nije protupravna radnja.

Drugostepeni sud je navedeno stanovište obrazložio nalazeći da je tužena na jednostrani raskid ugovora bila ovlaštena prema sadržaju spornih ugovora, prema kojima je svaka ugovorna strana imala pravo na jednostrani raskid ugovora otkazom u pisanoj formi, te da je tačkom 5.7. ugovora ugovoreno da banka ima pravo na jednostrani raskid ugovora naročito u slučaju ako se na klijenta primjenjuju ograničenja u pogledu poslovnih aktivnosti vezanih za određene zemlje, organizacije, osobe, subjekte ili robu, a koja su propisana pravilima o finansijskim sankcijama U. bankarske grupe.

Drugostepeni sud je dalje naveo da je djelatnost tužioca regulisana Ugovorom o osnivanju i rješenjem Okružnog privrednog suda u Banjaluci od 26.07.2018. godine o registraciji tužioca, obrada podataka, hosting i pripadajuće djelatnosti - 63.11 i da tužilac nije registrovan za trgovinu kripto valutama, kao i da prema članu 4. Zakona o klasifikaciji djelatnosti ("Službeni glasnik RS", broj 66/13 – u daljem tekstu: ZKD), klasifikacija djelatnosti se primjenjuje, pored ostalog, za upis djelatnosti u sudske, administrativne i statističke registre, te registre posebnih namjena (tačka d.). Na osnovu ovlaštenja iz člana 7. tog zakona, Vlada Republike Srpske donijela je Uredbu o klasifikaciji djelatnosti Republike Srpske ("Službeni glasnik RS", broj 8/14 – u daljem tekstu: Uredba) kojom je propisan sadržaj klasifikacije djelatnosti u Republici Srpskoj, a koja je usklađena sa propisima o klasifikaciji djelatnosti donesenim na nivou Bosne i Hercegovine. Klasifikacija djelatnosti sa hijerarhijskim nivoima grupisanja, nazivima i opisima djelatnosti i Klasifikacija - skraćena lista naziva djelatnosti nalaze se u prilogu te uredbe i čine njen sastavni dio. Uredbom nije predviđena ni jedna djelatnost koja se odnosi na trgovanje, odnosno rudarenje kripto valuta ili druge djelatnosti blisko vezane za kriptovalute. Zbog toga takva djelatnost nije niti je mogla biti upisana u sudski registar rješenjem o registraciji tužioca.

Nadalje je, drugostepeni sud imao u vidu i da trgovina kripto valutama nije predviđena ni odredbama Zakona o tržištu hartije od vrijednosti („Službeni glasnik RS“, broj 92/06, 34/09, 30/12, 59/13, 18/13, 108/13 i 4/17 – u daljem tekstu: ZTHV), koji je bio na snazi u vrijeme osnivanja i registracije tužioca, te da su tek Zakonom o izmjeni i dopunama tog zakona iz 2022. godine („Službeni glasnik RS“, broj 63/22), koje stupaju na snagu 90 dana od dana njegovog objavljivanja, regulisana virtuelna valuta i pružanje usluga povezanih sa virtuelnim valutama.

Slijedom navedenog drugostepeni sud zaključuje da je tuženi predmetnim ICO projektom obavljao poslove izvan registrovane djelatnosti koji u vrijeme zaključenja spornih ugovora nisu bili regulisani odgovarajućim materijalno pravnim propisom i da je shodno tome bili ispunjeni ugovoreni uslovi iz tačke 5.7. ugovora za jednostrani raskid ugovora od strane banke.

Drugostepeni sud je imao u vidu i sadržaj odredbe člana 1058. ZOO, kojom je propisano ako u ugovoru o otvaranju tekućeg računa nije utvrđen rok njegovog trajanja, svaka strana može da ga raskine uz otkazni rok od 15 dana, te je našao da su bili ispunjeni uslovi za jednostrani raskid ugovora i u smislu navedene odredbe materijalnog prava s obzirom na činjenicu da rok trajanja ugovora nije određen.

Drugostepeni sud je našao da iz naprijed navedenih razloga nisu osnovani ni tužbeni zahtjevi sadržani u odbijajućem dijelu prvostepene presude.

U navedenom su sadržani bitni razlozi, zbog kojih je usvajanjem žalbe tužene preinačen dosuđujući dio prvostepene presude, i odbijena žalba tužioca protiv odbijajućeg dijela prvostepene presude.

Drugostepena presuda je pravilna iz slijedećih razloga.

Revizije I, II i III, kao i dopuna revizije tvrde da je drugostepena presuda u dijelu kojim je usvojena žalba tužene zahvaćena povredom odredbe člana 191. stav 4. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 58/03, 85/03, 74/05, 63/07 i 49/09 i 61/13 – u daljem tekstu: ZPP) u vezi sa članom 8. ZPP, te da je u dijelu kojim je odbijena žalba tužioca zahvaćena povredom iz odredbe člana 191. stav 4. u ZPP u vezi sa članom 231. istog zakona. Revizija I ukazuje na pogrešnu primjenu načela iz Zakona o bankama („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 4/2017, 19/2018 i 54/2019 - u daljem tekstu: ZB), Zakona o konkurenciji („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 48/2005, 76/2007 i 80/2009 - u daljem tekstu: ZK), ZOO, te pogrešnoj primjeni Zakona o unutrašnjem platnom prometu („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 52/2012, 92/2012, 58/2019 i 38/2022 – u daljem tekstu: ZUPP). Revizija II tvrdi da je drugostepena presuda donesena uz povredu odredbi člana 9, 11. i 12. ZOO i prava zagaranovanih Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: Evropska konvencija). Revizija III ukazuje da je pogrešno primjenjena odredba člana 143. ZB isto tvrdi i dopuna revizije, te ukazuje da nisu primjenjene odredbe ZOO kojima je regulisan raskid ugovora, odnosno po tvrdnji dopune revizije relevantna odredba člana 133. ZOO.

Prema činjeničnim navodima tužbe, ovaj spor je spor za naknadu materijalne štete (obične štete i izmakle dobiti) zbog raskida ugovora. Tužilac zahtjeve za naknadu predmetne štete bliže označene u izreci prvostepene presude, temelji na tvrdnji da je tužena suprotno zakonu i povredom ugovora raskinula ugovore o bankarskim tekućim računima, zbog čega je za tužioca nastupila predmetna šteta.

Nižestepeni sudovi su utvrdili da je tužilac je pravno lice registrovano u Republici Srpskoj dana 26.07.2018. godine (rješenjem o registraciji Okružnog privrednog suda u Banjaluci broj 057-0-Reg-18-001364 od 26.07.2018. godine), te je po registraciji dana 30.07.2018. godine, sa tuženom bankom zaključio Ugovor o otvaranju računa u konvertibilnim markama broj ... i Ugovor o otvaranju računa u stranoj valuti broj Navedenim ugovorima ugovoreno je da svaka ugovorna strana ima pravo na raskid ugovora otkazom u pismenoj formi, te su u tački 5.7. navedeni slučajevi u kojima banka naročito ima pravo na jednostrani raskid ugovora u slučaju da se na klijenta primjenjuju ograničenja u pogledu poslovnih aktivnosti vezanih za određene zemlje, organizacije, osobe, subjekte i robu, a koja su propisana pravilima o finansijskim sankcijama U. bankarske grupe, da za sve što nije definisano ugovorom primjenjuju se Opšti uslovi poslovanja i drugi interni akti banke objavljeni na njenoj internet stranici. Iz utvrđenja nižestepenih sudova zasnovanog na ocjeni Biznis plana (White paper) od jula 2017. godine, i nalazu i mišljenju vještaka elektrotehničke struke i iskazu svjedokinje dr Z.G. proizilazi da je tužilac nosilac ICO projekta sadržanog u navedenom Biznis planu, koji je u suštini savremeni oblik grupnog finansiranja u svijetu Blockchain tehnologije; da tužilac posjeduje potrebnu informatičku opremu na kojoj je instaliran pametni ugovor, koji je povezan sa platformom Ethereum, da broj proizvedenih B.F. (BMF) tokena iznosi 100.000.000,00 i da vrijednost proizvedenih B.F. (BMF) tokena iznosi 100.000.000,00 USD, da broj izdanih B.F.(BMF) tokena iznosi 1.612.626,88, da vrijednost izdanih B.F. (BMF) tokena iznosi 1.612.626,88 USD; da je prema Biznis planu tužioca tokene bilo moguće kupiti klasičnom uplatom u Fiat valutama (Euro i dr.), i da u tom slučaju banka ima ulogu posrednika, a drugi način jeste preko specijalizovanih platformi gdje se uplate vrše u kripto valutama. Predmetnim ICO projektom planirano prikupljanje novčana sredstva radi realizacije projekta izgradnje obnovljivih izvora energije te izgradnje hardverske opreme koja bi služila za rudarenje kripto valuta, te su se uplate za tokene koje je proizvodio i distribuisao tužilac vršile na oba navedena načina, preko spornih računa otvorenih kod tužene banke i u kripto valutama.

Raskid je način prestanka ugovora koji nije ispunjen ili je samo djelimično ispunjen. Razlozi za raskid ugovora mogu biti zasnovani na zakonu (napr. zbog neispunjenja ugovorne obaveze, zbog promjenjenih okolnosti i sl.) ili na volji stranaka.

Kad se radi o raskidu na osnovu volje stranaka, taj raskid se može temeljiti na saglasnoj volji stranaka, ili na osnovu ugovorenog prava na jednostrani raskid ugovora u korist obje ili jedne ugovorne strane zbog određenih razloga ili u određenim situacijama predviđenim ugovorom. Predmetnim Ugovorom stranke su ugovorile pravo na jednostrani raskid ugovora u korist obje ugovorne strane, te naveli u tački 5.7. ugovora poseban razlog za jednostrani raskid ugovora u korist tužene banke.

Tokeni se koriste kao digitalna sredstva u kriptovalutama. Na primjer, Bitcoin i Ethereum imaju svoje osnovne tokene (BTC i ETH), dok mnoge druge kriptovalute koriste vlastite tokene za različite svrhe, kao što su plaćanja, pametni ugovori i decentralizovane aplikacije (DApps). Ethereum (platforma koju je koristio tužilac), jedna od vodećih blockchain platformi, omogućava izradu pametnih ugovora koji koriste vlastite tokene za izvršavanje uslova ugovora. Pametni ugovor može automatski prenositi sredstva na određene adrese nakon što su ispunjeni određeni uslovi, koristeći ETH (Ethereumov token) kao sredstvo za izvršavanje tih transakcija.

Kriptovalute ili virtuelne valute su elektronički zapisi o određenim vrijednostima pohranjeni u elektronskim novčanicima na internetskim stranicama koje pružaju takvu uslugu. Bitcoin, kao i ostale kriptovalute (Ethereum i dr.), nastaje na računalima širom svijeta rješavanjem složenih računalnih jednadžbi (takozvanim rudarenjem), a mogu se kupiti i putem bankomata, odnosno na internetskim berzama. Drže se u elektronskom novčaniku na nekoj od brojnih web-stranica koje pružaju tu uslugu, a mogu se kupiti i kao investicija, sa očekivanjem povećanja njihove vrijednost (kao u konkretnom slučaju).

Virtuelne valute u Republici Srpskoj definisane su tek Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o tržištu hartija od vrijednosti, koji je objavljen u „Službenom glasniku“ Republike Srpske broj 63/22, dana 05.07.2022. godine i stupio na snagu 06.10.2022. godine. Prema odredbama navedenog zakona poslovne subjekte koji izdaju tu vrstu proizvoda i njome trguju nije licencirala Centralna banka Bosne i Hercegovine, niti drugi organ javnog sektora u Republici Srpskoj i njihovo poslovanje nije pod nadzorom Centralne banke Bosne i Hercegovine. Novac uložen u kriptovalute nije zaštićen sistemom osiguranja depozita, a propisan je način i uslovi pružanja usluga povezanih sa virtuelnim valutama.

Kriptovaluta nije elektronski novac, koji je (prvi put) definisan Zakon o elektronskom novcu Republike Srpske („Službeni glasnik“ Republike Srpske broj 1/24), niti je platna usluga prema ZUPP, na koji se poziva revizija I.

Odredbom člana 3. ZB propisano je da banka može obavljati sljedeće poslove: 1) primanje i polaganje depozita ili drugih povratnih sredstava; 2) davanje kredita; 3) izdavanje garancija i svih oblika jemstva; 4) usluge unutrašnjeg i međunarodnog platnog prometa i prenosa novca, u skladu sa posebnim propisima; 5) kupovina i prodaja strane valute i plemenitih metala; 6) izdavanje i upravljanje sredstvima plaćanja (uključujući platne kartice, putne i bankarske čekove); 7) finansijski lizing; 8) kupovina, prodaja i naplata potraživanja (faktoring, forfeiting i drugo); 9) kupovina i prodaja instrumenata tržišta novca za svoj ili tuđi račun; 10) kupovina i prodaja hartija od vrijednosti (brokersko-dilerski poslovi); 11) upravljanje portfeljom hartija od vrijednosti i drugim vrijednostima; 12) poslovi podrške tržištu hartija od vrijednosti, poslovi agenta i preuzimanje emisije, u skladu sa propisima koji uređuju tržište hartija od vrijednosti; 13) poslovi investicionog savjetovanja i kastodi poslovi; 14) usluge prikupljanja podataka, izrada analiza i davanje

informacija o kreditnoj sposobnosti pravnih i fizičkih lica koja samostalno obavljaju registrovanu poslovnu djelatnost; 15) usluge iznajmljivanja sefova; 16) zastupanje, odnosno posredovanje u osiguranju, u skladu sa propisima koji uređuju zastupanje i posredovanje u osiguranju; 17) druge poslove za koje je ovlašćena zakonom; i 18) pomoćne poslove koji su povezani sa gore navedenim poslovima.

Odredbom člana 90. ZB definisani su rizici u poslovanju banke, te je između ostalog stavom 11. navedene zakonske odredbe propisano da je reputacioni rizik, rizik mogućnosti nastanka negativnih efekata na finansijski rezultat ili kapital banke uslijed gubitka povjerenja u integritet banke do kojeg dolazi zbog nepovoljnog javnog mišljenja o poslovnim praksama banke ili aktivnostima članova organa banke, bez obzira da li postoji ili ne postoji osnov za takvo javno mišljenje

Prema članu 91. stav 1. ZB banka je dužna da radi obezbjeđenja zakonitog, sigurnog i stabilnog poslovanja banke uspostavi efikasan sistem unutrašnjih kontrola za praćenje rizika, efikasnosti i efektivnosti poslovanja banke, pouzdanosti njenih finansijskih izvještaja i ostalih informacija, te usklađenosti poslovanja banke sa propisima, internim aktima, načelima i standardima struke.

Iz naprijed navedenog utvrđenja proizilazi da je tužilac korištenjem pametnog ugovora vršio proizvodnju i prodaju tokena u svrhu investiranja, te je za obavljanje tog posla ugovorio i koristio račune kod tužene banke. Tužilac u vrijeme zaključenja ugovora nije bio registrovan za proizvodnju i prodaju kriptovaluta, niti je prema tada važećim propisima u Republici Srpskoj, ZKD i Uredbi, te ZTHV, mogao biti registrovan i obavljati te poslove. Sporne račune otvorene kod banke, prema činjenicama koje među strankama nisu bile sporne, koristio za prijem novčanih sretstava za tokene (za trgovinu kriptovalutom), čime je banka imala poziciju posrednika u vršenju poslova trgovine kriptovalutama, što se u vrijeme zaključenja spornih ugovora nije moglo podvesti pod poslove banke definisane u članu 3. tačka 12) ZB, jer nije bilo regulisano tada važećim ZTHV, kao ni pod druge poslove propisane navedenom odredbom ZB.

Ovi razlozi predstavljaju javno pravna (zakonska) ograničenja u pogledu poslovnih aktivnosti vezanih za djelatnost tužioca, odnosno kripto valutu kao robu koju je proizvodio i prodavao tužilac, povezana su sa reputacionim rizikom banke definisan odredbom člana 90. stav 11. ZB i obavezom banke iz odredbe člana 91. stav 1. u vezi sa članom 3. istog zakona, i u konkretnom slučaju predstavljaju opravdan razlog za raskid ugovora ugovoren tačkom 5.7. spornih ugovora.

Kriptovalute ili virtuelne valute, prema činjenicama na koje ukazuje tužilac tokom postupka i u revizijama, globalno su prihvaćene za međunarodna plaćanja putem interneta, kao i za ulaganja. Kako ih ne izdaju centralne banke, niti se vežu za račune u poslovnim bankama, za transakciju nema naknade, pa su međunarodna plaćanja jednostavnija i jeftinija, jer kriptovalute (za razliku od drugih sredstava plaćanja) nisu vezane ni za jednu državu ili podložne regulaciji. Na taj način svako sa internetskom vezom može postati dio tog finansijskog sistema, a da se ne služi standardnom bankarskom mrežom. To za sada predstavlja poseban finansijski sistem, koji je odvojen od bankarskog sistema i pravila o unutrašnjem i međunarodnom platnom prometu koja važe za banke. U vrijeme kad su zaključeni sporni ugovori sa tuženom bankom poslovanje sa kriptovalutama u Republici Srpskoj nije bilo regulisano pozitivnim propisima, pa u tom smislu tužena banka, opravdano u smislu reputacionog rizika (član 90. stav 11. ZB) i svoje obaveze da poslove obavlja u skladu sa zakonom (član 3. ZB), nije mogla prihvatiti poslovanje (poslove posrednika) za tužioca kao pravni subjekt koji se bavi proizvodnjom i prodajom kriptovaluta.

Prema načelu autonomije volje iz odredbe člana 10. ZOO ugovorne strane slobodno uređuju obligacione odnose, s tim da sloboda ugovaranja nije neograničena, jer je određena granicom prinudnih propisa, javnog poretka i dobrih običaja.

Uzajamni odnosi ugovornih strana regulisani su po načelu jednakosti stranaka i ravnopravnosti njihovih volja odredbom člana 11. ZOO.

Prema odredbi člana 12. ZOO, stranke su u zasnivanju obligacionih odnosa i ostvarivanju prava i obaveza iz tih odnosa dužne da se pridržavaju načela savjesnosti i poštenja. Ovo načelo, podrazumijeva uzajamne obzire stranaka u međusobnom odnosu koji zavise od cilja koji su stranke imale u vidu kad su stupile u pravni odnos, lojalno i pošteno izvršenje obaveze i imanje obzira prema opravdanom očekivanju suprotne stranke.

Ugovorne strane u smislu odredbe člana 21. stav 1. ZOO imaju obavezu postupanja u skladu sa dobrim poslovnim običajima. Pod poslovnim običajima iz navedene odredbe ZOO podrazumijeva se praksa koja je u tako širokoj primjeni da privrednici očekuju da će se ugovorne strane ponašati u skladu sa tom praksom. Dobri poslovni običaji sastavni su dio načela savjesnosti i poštenja, i služe njegovom objašnjenju i konkretizaciji kad je u pitanju privredno poslovanje pravnih subjekata.

Članom 1052. ZOO definisan je ugovor o bankarskom tekućem računu i propisano, da se ugovorom o bankarskom tekućem računu banka obavezuje da se nekom licu otvori poseban račun i da preko njega prima uplate i vrši isplate u granicama njegovih sredstava i odobrenog kredita.

Odredbom člana 1053. ZOO za ugovor o bankarskom tekućem računu propisana je obavezna pismena forma.

Prema članu 1058. ZOO, ako u ugovoru o otvaranju tekućeg računa nije utvrđen rok njegovog trajanja, svaka strana može da ga raskine uz otkazni rok od 15 dana. S obzirom da je za zaključenje ugovora o bankarskom tekućem računu propisana pismena forma isto važi i za raskid ugovora u smislu navedene odredbe ZOO.

Odredbom člana 143. ZB propisano je: banka može da raskine ugovor o otvaranju i vođenju računa zaključen na neodređeno vrijeme, ako je to ugovoreno, i uz otkazni rok koji ne može biti kraći od dva mjeseca, kao i iz razloga predviđenih propisima kojima se uređuju obligacioni odnosi ili drugim zakonom (stav 7); banka je dužna da izjavu o raskidu ugovora dostavi korisniku u pisanoj formi (stav 8.).

U konkretnom slučaju, za obje ugovorne stranke je ugovoreno pravo na raskid ugovora, te je za banku ugovoren poseban razlog za jednostrani ugovora bliže opisan u tački 5.7. ugovora (u slučaju da se na klijenta primjenjuju ograničenja u pogledu poslovnih aktivnosti vezanih za određene zemlje, organizacije, osobe, subjekte i robu [...]).

Iz utvrđenja zasnovanog na iskazu zakonskog zastupnika tužioca D.Š. i svjedoka, proizilazi je da je tužena tužiocu dostavila pismenu izjavu o raskidu ugovora sa otkaznim rokom od 15 dana, nakon što je tražila dodatna obavještenja o djelatnosti tužioca, odnosno nakon što je upoznata da se tužilac bavi proizvodnjom tokena i da su uplate na račun vezane za prodaju tih tokena.

Kako je u konkretnom slučaju pismena izjava o raskidu data na osnovu posebnog ugovorenog razloga za raskid ugovora i temelji se na razlozima koji proizilaze iz zakona (član 3, 90. stav 11. i 91. stav 1. ZB), za ovaj slučaj važi otkazni rok od 15 dana iz odredbe člana 1058. ZOO, kao opšteg propisa, na koji upućuje odredba člana 143. ZB.

Iz navedenih razloga nije osnovana tvrdnja revizije I i II, da je postupanje tužene suprotno naprijed navedenim načelima obligacionog prava, kao ni tvrdnja revizije III i dopune revizije, da izjava o raskidu nije data u skladu sa odredbom člana 143. ZB.

Ovdje se radi o ugovorenom jednostranom raskidu ugovora, pa nije prihvatljiva tvrdnja dopune revizije da se na sporni raskid ugovora primjenjuju pravila o raskidu ugovora zbog promijenjenih okolnosti iz odredbe člana 133. ZOO na koja ukazuje revident u dopuni revizije.

Shodno navedenom tuženi je tužiocu dao izjavu o raskidu saglasno ugovorenom pravu na jednostrani raskid u smislu odredbi člana 90. stav 11, 91. stav 1. i člana 3. ZB, pa prema pravilnom zaključku drugostepenog suda, nisu ispunjene pretpostavke za subjektivnu odgovornost tužene za predmetnu štetu iz odredbe člana 154. stav 1. ZOO u vezi sa članom 158. istog zakona, a sve u vezi sa člana 132. stav 1. ZOO, pa je pravilna primjena navedenih odredbi materijalnog prava nalagala da se tužbeni zahtjevi tužioca odbiju.

Kako nisu ispunjeni uslovi za odgovornost tužene za štetu, razlozi koji se tiču osnova traženih vidova štete, kao i razlozi koji se tiču visine štete, kojima se, suprotno tvrdnjama revizija bavio drugostepeni sud, ukazuju se irelevantnim i ne utiču na pravilnost i zakonitost pobijane odluke.

Revizija I se poziva na ZK kojim je regulirana politika konkurencije, kao jedan od značajnijih instrumenata i stubova za stvaranje i jačanje jedinstvenog ekonomskog prostora odnosno tržišta u Bosni i Hercegovini. U smislu odredbi navedenog zakona Konkurencijsko vijeće ima isključiva ovlaštenja u odlučivanju o postojanju zabranjenog konkurencijskog djelovanja na tržištu Bosne i Hercegovine i po ocjeni ovoga suda odredbe ZK nisu relevantne za razrješenje spornog odnosa stranaka.

Revizija II ukazuje na povredu Evropske konvencije i ne navodi koje konkretne odredbe su povrijeđene, pa imajući u vidu razloge revizije, ovaj sud nalazi, da osporenom presudom nije povrijeđeno pravo tužioca na pravično suđenje zagarantovano članom 6. navedenog međunarodnog pravnog akta, kao ni pravo na imovinu u smislu člana 1. Protokola I.

Nisu ostvareni revizijski razlozi, kao ni razlozi na koje ovaj sud pazi po službenoj dužnosti, pa je reviziju tužioca valjalo odbiti primjenom odredbe člana 248. ZPP.

Navodi odgovora na reviziju nisu imali uticaja na odluku o reviziji pa se troškovi sastavljanja odgovora na reviziju ne mogu smatrati neophodnim troškovima postupka u smislu odredbe člana 387. stav 1. ZPP. Zbog toga je odbijen zahtjev tužene za naknadu troškova za sastavljanje odgovora na reviziju opredjeljen u iznosu od 5.923,10 KM.

Predsjednik vijeća
Violanda Šubarić

Tačnost otpavka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarnice
Biljana Ačić